

crkva u svijetu

PRILOZI

LAICI U CRKVI

Petar Ribinski

Isus Krist je povjerio širenje Kraljevstva Božjega na zemlji ne samo dvanaestorici apostola i njihovim nasljednicima nego i širem krugu navjestitelja. Tumači Svetoga pisma govore o apostolima kao poslanicima u užem i širem smislu. I navode za jedne i za druge Kristove riječi u Evandelju. Pa tako već u prvoj Crkvi, kako čitamo u Djelima Apostolskim i poslanicama apostola, na širenju Radosne vijesti rade i laici — muževi i žene. Tako je bilo i u daljnjoj povijesti Crkve, sve do naših dana. O laicima govori i opće crkveno pravo, a II. vatikanski sabor posvetio im je posebnu pažnju.

Drugi vatikanski sabor o laicima

O dostojanstvu laika i njegovu kršćanskom biću Sabor govori u 4. poglavlju konstitucije o Crkvi Lumen Gentium — Svjetlo naroda. Prvi je to put u povijesti Crkve da jedan ekumenski sabor govori u dogmatskoj konstituciji o laicima. Lik se laika, dakako, pojavljivao u Crkvi u raznim oblicima već od njezina početka. No koncem prošlog stoljeća i u ovom našem laicizacija je društva sve veća i to je uvjetovalo veću angažiranost laika za Kraljevstvo Božje. Njima se sa strane Crkve posebno naglašavalo da je svaki kršćanin bez izuzetka sudionik otkupiteljske misije i da je on to trajno, do konca svijeta. Ta je činjenica temelj obrazloženja laičkog apostolata, kako je to obradila i sama konstitucija.

Pod laicima se razumijevaju muževi i žene podjednako. Razlika spolova ne dolazi u obzir kad krštenike kao krštenike treba zajednički izraziti, jer su svi oni bez razlike obučeni u Isusa Krista, kako piše sv. Pavao (Gal 3, 28), čime prestaju sve razlike između Židova i Grka, roba i slobodnjaka, muškog i ženskog. Svi su oni jedna osoba Isusa Krista. Dalje o jednakosti i pravima žene Sabor ovdje ne raspravlja. Samo je naglašeno da se žena jednako uklapa u stalež laika kao i muškarac, pa sve što bude rečeno o tom staležu, jednako se odnosi na oboje.

Zašto se Sabor obraća laicima? U prvom redu zbog dogmatskih razloga. Ako je Crkva Božji narod, kao što je to u 2. poglavlju konstitucije LG razloženo, u daljnjoj analizi te stvarnosti nužno se dolazi do laika. To je jasno i zato Sabor o njima govori. No i okolnosti vremena i današnje prilike potiču da se sve više zalažu i laici.

Koje su to prilike? Eto, na primjer, ateizam, pa religiozno i moralno stanje današnjeg svijeta, nestašica svećenika, svijet koji se tehnikom brzo razvija bez kršćanskog utjecaja, potreba kolektivnog svjedočenja za Krista, itd. No, ne samo da to traže današnje prilike nego i sami laici, kao vjernici zabrinuti za Crkvu, žele znati koji im je položaj u Crkvi i koju im ulogu u današnjem svijetu ona daje.

Mnogi crkveni ljudi nisu bili dovoljno svjesni zadaće laika u Crkvi. Na Saboru je kardinal Bueno y Monreal rekao: »Mnogi još shvaćaju laike pasivnim udovima Crkve, koji moraju samo slušati, šutjeti i materijalno doprinositi... Međutim, brižni je Bog u našim danima svoju Crkvu obradovao kao novim Duhovima. Kristovi vjernici stekli su svijest crkvenosti, osjećaju se živo pri-tjelovljenima Kristu, dionicima u spasonosnoj misiji Crkve i marljivim radnicima u posvećivanju svijeta i izgradnji Božjega Kraljevstva.«

Govoreći o laicima, Sabor je bio nadahnut Pavlovim opisom Mističnog tijela Kristova u poslanici Efežanima: »Istinjujući u ljubavi da poradimo te sve uzraste u Njega, koji je Glava, Krist, od kojega sve Tijelo, usklađeno i povezano svakovrsnim zglobom zbrinjavanja po djelotvornosti primjerenom svakom pojedinom dijelu, promiče svoj rast na sazidavanje ljubavi« (Ef 4, 15—16). Ta dva retka komentira Schlier, prema Klostermannu: zajednička je zadaća svih kršćana istinu Radosne vijesti naviještati živeći u ljubavi, te svoje istine u ljubavi upravljati na rast i izgradnju Kristova tijela i tako zajednički pridonositi ostvarenju punog — kozmičkog — cilja, koji je Isus, osnivajući Crkvu, imao pred očima. Svaki ud u tom zajedničkom djelu djeluje na »sebi primjeren način«; svatko ima od Gospodina vlastite karizme i darove, ali sve su mu darovane da njima izgrađuje jedinstvo, da povezuje i uzdržava cijelo tijelo, koje je Krist.

Poslanje laika u Crkvi (LG 33)

Sabor govori o poslanju laika u Crkvi. Ono može imati dva oblika: redoviti i posebni.

Redoviti apostolat laika: Taj veže svakog krštenika. Biti kršćanin i biti apostol — to je isto.

Kršćanstvo nije ideologija. Ono je život otkupljenika, koji se odvija u međusobnim odnosima. Biti kršćanin znači živjeti u međusobnom sklopu s drugima, najprije činiti jedan narod, tvoriti jedno tijelo, a onda živjeti u zajedništvu želja naroda i toga tijela. Ne može se živjeti kao ud u jednom tijelu, a otimati se uzdržavanju, rastu i umnožavanju tijela. To bi značilo raditi na svom vlastitom umiranju. Ne može netko živjeti ni kao član jednoga naroda, a odbijati rad na obrani, na ekonomskom razvoju, na kulturnom usponu, na političkoj nezavisnosti tog naroda.

Vrijedno je istaknuti, što je rekao na Saboru biskup Civardi, da je »apostolat djelo ljubavi prema Bogu i bližnjemu«. O tome lijepo piše papa Pio XI. još g. 1931: »Tko zaista ljubi bližnjega, ne može ne željeti njegovo spasenje i za to spasenje sve učiniti. Na tom načelu kao na svom temelju počiva svaki apostolat, jer kršćanski apostolat nije ništa drugo nego izvršenje kršćanske ljubavi, koja sve obvezuje«.

Ako nas ljubav nagoni da se brinemo za tijelo naše subraće, kako se nećemo brinuti i za njihove duše? Zar duša nije više od tijela? A što je drugo apostolat nego briga za duše? Bez ljubavi će apostolat izgledati i biti »vanjski aktivizam, vanjsko agitiranje djela i ideje, propagandistička stvar«. Isticanjem ljubavi kao duše apostolata Sabor mu je dao uz dogmatski, ontološki i juridički i njegov pastoralni i psihološki temelj.

I upravo se to lice zemlje pojavljuje kao novi motiv laičkog apostolata. Crkva je »sol zemlje«, spasavalačka snaga; ona to može biti po laicima, koji žive u svijetu, u svjetovnim zanimanjima i poslovima. Preostaju još klerici, koji su prvobitno zaduženi za širenje Radosne vijesti, no njih nema u svjetovnim zvanjima i ne bi bilo dobro da ih ima, osim u izvanrednom slučaju. Kristovu sudbinu u svijetu drže laici u svojim rukama. Od njihova »neka bude« za

apostolat ovisi otkupljenje svijeta u kojemu žive. Zato ih Pavao VI. često potiče da budu »vjerni Kristu, da velikodušno svijetom pronose Radosnu vijest, da tamo gdje su, u svojim obiteljima, u svojim selima i gradovima, u svojim radionicama i uredima, u svojim laboratorijima i sekretarijatima, u trgovinama i dućanima budu radosni, komunikativni, prožeti Gospodinovom ljubavlju«. Plo XI. je govorio: »Prvi i najneposredniji apostoli radnika bit će radnici; apostoli industrijskog i komercijalnog svijeta bit će industrijalci i komercijalci.«

Specijalni poziv: Osim apostolata na koji su bez razlike obvezani, laici »mogu biti još na različite načine pozvani na neposredno sudjelovanje s apostolatom hijerarhije«. Tako kaže Sabor i kao primjer navodi poslanice Rimljanima 16,3 sl. i Filipljanima 4,3.

Ne treba čekati ni na dogmatske analize razgraničavanja laičkog i hijerarhijskog apostolata, ni na povijesna ispitivanja oblika laičke situacije u apostolatu hijerarhije, nego prije svega treba uložiti snagu »da božanske odluke o spasenju dopru sve više do svih ljudi«, piše komentator Philips, »iako su, posebno zbog psiholoških razloga, pristupi k novim putovima još vrlo teški. Konkretno crkveni život mijenja se tako naglo da dvije kategorije, hijerarhija i laikat, imaju poteškoća da sačuvaju ritam... U sadašnjim prilikama najbolje je voditi brigu o raspoloživim snagama i o posebno urgentnim potrebama... Ako smo spremni odreći se sebe, nutarnjom snagom Duha Svetoga odoljet ćemo svim kušnjama«, kaže on.

Pokoncilsko je vrijeme pokazalo da postoje ne samo psihološke zapreke nego i zapreke neispravnog teoretskog gledanja na mogućnost sudjelovanja laika u apostolatu hijerarhije. Tako npr. Štefan Kociper, pišući o mjestu laika u novoj Crkvi u nas, misli da »postoji opasnost da biskupi i svećenici ostanu klerici bez naroda«. Pri tom se povodi za Küngom i Häringom, koji drže da zajednici moraju biti dostupne sve službe u Crkvi (Küng) i da će Crkva — zajednica — bude li joj potreban svećenik, izabrati ga između sebe, položiti na nj ruke, tj. znak povjerenja, i taj će za njih biti svećenik (Häring). Nošen tim mislima, zaključuje Kociper: »Na koncu će nas nagao proces sekularizacije i desakralizacije klerika staviti pred alternativu: ili nedirljivost, sakralnost svećeničke službe i time zatvaranje svih vrata i prozora, ili pak otvorenost, širina u smislu današnjeg vremena i u pravom demokratskom duhu, a time i tofalna demistifikacija o Crkvi i Crkve same.«

Svećenička, proročka i kraljevska služba laika (Lg 34, 35 i 36)

Svećenička služba laika (Lg 34). Tekst ističe činjenicu sudjelovanja laika u Kristovim svećeništvu i oni po tom sudjelovanju mogu »vršiti duhovno bogoštovlje«, ne u općem smislu, po kojem je svako bogoslužje duhovni čin, nego u specifičnom smislu, ukoliko kršćansko bogoslužje izvire iz Duha Svetoga. Euharistija je u tom smislu vrhovno duhovno bogoslužje, jer se prinosi puninom Duha Kristova. Duhovnom bogoslužju kršćana Sabor prisjedinjaše sav život laika u svijetu: i molitvu, i rad, i život u obitelji, i život u zvanju, i trud, i odmor, i tegobe i radosti. Po svemu tome Krist kao vrhovni svećenik nastavlja svoju svećeničku službu. Zato Krist laike »oživljuje svojim Duhom« i zato ih Duh Sveti »poučava« i potiče ih da svoj rad stavljaju u dimenziju svog prinosa Bogu kroz svoja djela. I sva su ta djela stvarno na oltaru pri euharistijskom slavlju kao naš prinos skupa s Kristovim tijelom i krvlju. Treba ih kao takva prihvatiti i izvršiti.

Posvećenje svijeta. »Na taj način i laici, radeći posvuda kao klanjaoci, posvećuju Bogu sam svijet«, kaže Sabor. Budući da su svijet i stvari na njemu dobre, ukoliko su otisak Božje dobrote, u pristupu k njima čovjek mora poštovati tu njihovu vezu s Bogom i tako ih svojim radom dalje razvijati i razradivati da ne remeti te njihove izvorne harmonije, nego da ih povezuje s Bogom, njihovim izvorom... U aktualnoj situaciji svijeta, u situaciji grešnosti, to znači da čovjek treba da se prepusti Duhu Svetom te u njegovu svjetlu i pod njegovim vodstvom sve poslove obavlja prema Kristovoj slici, prema slici Krista čovjeka koji je kao otkupitelj svijeta postao njegov prauzor, kako bi po sličnosti s utjelovljenom Božjom Riječi postigao izlaz iz

svoje grešnosti i zadobio spasenje. Na taj način laik okristovljuje sebe i svijet.

Kršćanski život, shvaćen kao posvećivanje svijeta, potiče laike na ulijevanje duha u poslove koje obavljaju. Radeći tako, oni kao klanjaoci posvećuju svijet Bogu. Posvećivati profano i svijet općenito, znači profano što je u sebi i po sebi dobro, prikazivati Bogu u Duhu po Kristu Ocu u znak poklona njegovoj stvaralačkoj i otkupiteljskoj ljubavi. Laici su tako pozvani da žive u sjedinjenju s Kristom u njegovoj svećeničkoj službi. Krštenjem i potvrdom posvećeni su u Kristu svećeniku. To sjedinjenje laika s Kristom svećenikom penje se na vrhunac kad sudjeluje u Kristovoj euharistijskoj žrtvi.

Kršćanski je profetizam eshatološki naglašen. Profetizam je u povijesti spasenja uvijek bio okrenut osvjetljavanju stvari koje još nisu tu, ali prema kojima već idemo, u proročko prisiljavanje, da sadašnje ponašanje bude takvo kako bi moglo iščekivati i doživjeti budućnost. Ako je laik prorok, on to nije zato što jednostavno otkriva ono što jest, nego zato što je po milosno izgovorenoj Božjoj Riječi postao sinom obećanja, baštinikom budućih dobara i što svojim ponašanjem i svojom živom riječi i druge upozorava na ta buduća dobra, proročki ih osvješćuje i u njima budi nadu u život koji dolazi.

Obitelj, sredina za optimalne učinke evangelizacije. Sabor promatra bračni život kao životni stalež u smislu životne zajednice, životnog zvanja, načina života. Pod tim vidom bračni i obiteljski život nadvisuje sva ostala zvanja laika i načine njihova života i zajedništva. To nadilaženje svih ostalih oblika laičkog života daje braku posebno mjesto kad je riječ o proročkoj službi laika. Stoga mu Sabor posvećuje posebnu pažnju. K tome, obitelj je »Crkva u malome« (Krizostom), jer je slika Crkve kao jedinstva i ljubavi Krista s vjernicima. U toj, dakle, Crkvi u malome treba da Riječ Božja bude prisutna, da se trajno zbiva evangeliziranje u malome. Prema Saboru, kršćanska obitelj je za bračne drugove prava sredina za vršenje proročke službe, škola apostolata i mjesto iz kojeg se širi nada svijetom i svijetlo na putovima prema istini.

Apostolat žive riječi obveza je svih laika. Ovozemni poslovi ne smiju biti nikome ni zapreka ni isprika da evangelizira, jer se za evangelizaciju traži da u prvom redu ti poslovi budu evangelizatorski izvedeni. »Svaki kršćanin mora ulaziti u ured, u radionicu, sjedati za katedru ili hodati pločnikom s cjelokupnom svojom stvarnošću čovjeka obnovljenog u Kristu, čovjeka koji posjeduje nov život i novo djelovanje. To treba da se očituje u impostaciji njegova rada, u odnosima s drugim ljudima, u prosuđivanju i vrednovanju događaja i stvari« (A. Mahnić). Iz tog njegova djelovanja i ponašanja treba da probija evanđeoski mentalitet. Nije dovoljno dobro djelovati i dobro se ponašati, nego je potrebno dobrim djelovanjem i dobrim ponašanjem izraziti mentalitet Radosne vijesti, što uključuje dugotrajnost i stalnost dobrog djelovanja prema evanđeoskim načelima.

Kraljevska služba laika (LG 36). Ovdje se ne radi o kraljevskoj vlasti i službi Crkve kao hijerarhijske zajednice, nego o kraljevskoj vlasti i službi članova te zajednice. Ne radi se o Božjem narodu ukoliko je organiziran i hijerarhijski strukturiran, nego o pojedinim pripadnicima toga naroda. Pripadnici Božjeg naroda po krštenju imaju kraljevsku vlast i službu u odnosu prema prirodi, svijetu i naravi poslova koje u njemu obavljaju.

Nemoguće je u upravljanju stvorenim dobrima mimoći bližnjega, jer ni posjedovanje njih ni svoje ucjepljenje u Krista nemamo kao apsolutne pojedinke, nego kao članovi ljudske zajednice, ljudske velike obitelji. I ljudski rod je nosilac prava na stvorena dobra i titular otkupljenja. Stoga se i uporaba stvorenih dobara može izvoditi jedino u krilu te zajednice, za zajedničkim stolom te obitelji. Ljudski rod je uživatelj stvorenih dobara i korisnik Kristova otkupljenja, a pojedinci samo kao članovi toga roda. Sve dok se, dakle, sav ljudski rod stvarno ne okupi za zajedničkim stolom s Kristom, sve dok sav ljudski rod stvarno ne postane dionikom Kristova oslobođenja, kršćani

ne mogu biti mirni u Kristovu kraljevstvu mira ako u strpljivosti ne oslobađaju svoju braću od nemira grijeha; ne mogu biti pravedni u tom kraljevstvu pravde ako ih poniznošću ne privode u zajedništvo s Kristom; ne mogu živjeti u ljubavi u tom kraljevstvu ljubavi ako ponizno i strpljivo ne služe braći, pokušavajući otvoriti im put do Krista i vrata u njegovo kraljevstvo.

Vrijednost zemaljskih dobara i ljudskog svjetovnog djelovanja (LG br. 36)

Sabor naglašava vrijednost zemaljskih dobara. Zašto? »Da bi rasvijetlio apostolat laika sa strane predmeta toga apostolata, da laici ne misle da je njihov apostolat nešto proizvoljno, što se stvarima nadodaje premda to narav stvari ne traži.« Potičući laike na kraljevsku službu s apostolskom svrhom, da svojim djelovanjem druge pomažu u provođenju svetijeg života, da svijet prožmu Kristovim duhom, kako bi porastao u pravdi, ljubavi i miru, Sabor ističe da im time ne nalaže nikakvo novo prilaženje k stvarima, i ne nameće nikakve nove dužnosti u ophođenju s njima, nego samo traži da svoj život u svijetu utemelje i način svog ponašanja prema stvarima urede onako kako to zahtijeva stvarnost sama, kako to traži objektivni red. A taj se red sastoji u tome da su sve stvari po naravi za čovjeka, a čovjek za Božju slavu.

Sabor želi naglasiti da laici, kad sve rade s nakanom »na slavu Božju«, ne idu za nekim »pobožnjaštvom« u vršenju svjetovnih poslova, nego za istinitošću stvari i svijeta, za naravnim harmonijom čovjeka i kozmosa. Kad oni upravljaju svoje svjetovne stvari na slavu Božju, ne daju im time nikakvo »pobožno« odredjenje, koje one ne bi već prethodno imale po svojoj naravi, upisano u svojoj biti. Time laici samo to njihovo bitno odredjenje priznaju i prihvaćaju. Zato, da bi uistinu upravili stvari i poslove na Božju slavu, dovoljno je da stvari upotrebljavaju prema njihovoj naravi i u njihovoj istinitosti, uključivši dakako i istinitost njihova odnosa prema Bogu.

U upravljanju stvarima i svjetovnim poslovima laici zauzimaju posebno mjesto, kaže Sabor. On dakle ne želi isključiti mogućnost da se i klerik bavi svjetovnim zanimanjem. Kad se njime bavi, samo stručnost i zalaganje u poslu određuje prednost.

I upravo u toj stručnosti, iz koje se rađa kompetentnost i u tom zalaganju, iz kojega proizlazi trajna i plodna aktivnost, Sabor vidi one snage koje, uzdignute Kristovom milošću, vode u ljudskom društvu k općem napretku, za kojim laici treba da teže svom svojom dušom. Prema mišljenju Otaca na Saboru, Crkva se je predugo predstavljala »isključivo zabrinuta za drugi život, bez brige za materijalna dobra ljudi«. Treba ispraviti mišljenje prema kojemu bi na Crkvu spala samo takozvana »ljekovita ljubav« ili ljubav »poslije gotove činjenice«; valja ostvariti ljubav koja priskače siromašnima i nevoljnima u pomoć. Crkva treba da promiče ljubav prije »gotove činjenice«, da uzdiže uvjete života, kako bi se smanjio broj siromašnih. Treba se brinuti ne samo za nevolju pojedinaca nego i za nevolju i za stanje čitavog ljudskog roda. Siromaštvo nije »stvar u sebi dobra i sveta«. Slaba razdioba zemaljskih dobara povreda je socijalne pravde, s čime se kršćanin ne može solidarizirati. Kršćani ne mogu biti indiferentni kad je u pitanju napredak svijeta.

Njihovo nastojanje oko općeg napretka samo je ostvarivanje Stvoriteljeve zamisli i imperativa njegove Riječi. Zato drugima u dodiru s kršćanskim laikima, koji pri svjetlu Božje Riječi obavljaju svoje svjetovne poslove, Božja zamisao o svijetu, stvaralačka i otkupiteljska, postaje bliža. Preko njih »kao članova Crkve« Krist sve više »rasvjetljuje ljudsko društvo«, i čini da u svemu bude Bog: i u političkom, i u socijalnom, i u ekonomskom poretku.

Socijalne i ekonomske prilike, kulturne i prosvjetne ustanove, često su protivne pravdi i ljubavi, pa je ljudima gotovo nemoguće provoditi čestit ljudski život, ušćuvati vjeru, gajiti krepост (LG 36,3). U takvim prilikama rad na uspostavljanju pravde i ljubavi s takvim ustanovama prvorazredan je laički apostolat. U tom će malo uspjeti rad pojedinca. Sabor preporučuje kolektivnu akciju, a bit će dobro ako se taj apostolat bude odvijao uz suradnju

drugih, koji nisu katolici. Na taj će način, iskrenost i nesebičnost njihova pothvata biti očitija. Bit će jasno da ne idu za zauzimanjem položaja, nego za samom stvari, za »moralnom vrijednošću kulture i ljudskih djela«.

Crkva priznaje legitimnu autonomiju i vlastitu zakonitost zemaljskih stvari, njihove vlastite principe i metode i slobodu potrebnu za njihov razvitak, te deklarira svoju načelnu nekompetenciju na tom području. Ujedno odbacuje nauku prema kojoj bi se društvo trebalo izgraditi bez ikakva obzira na vjeru. Pri tome misli u prvom redu na moralne zakone koji se temelje na Božjoj volji, upisanoj u bit samih stvari. Društvo se, istina, može socijalno, ekonomski, politički i kulturno organizirati bez obzira na vjeru i moralne zakone, ali onda ono nije nevino pred Božjim očima, onda ono ne slijedi put prema svojoj naravnoj i bitnoj svrsi.

Laici — duša svijeta (Lg 38)

Ista je misija Crkve i laičkog apostolata. I laici su Crkva. Ako je misija Crkve da Kristovom svjetlošću rasvijetli sve ljude, navješćujući Evangelje svakom stvoru, cilj laičkog apostolata ne može biti drugo nego Isus Krist, njegovo uskrsnuće i život, njegova poruka i njegovo obećanje. Laici, koji su članovi Crkve, imaju doista i poslanje da to svijetu objave. No budući da se u njima samima kao kršćenicima obnavlja smrt i uskrsnuće Kristovo, njegov život i njegova osoba, svako bi drugo objavljivanje Isusa Krista svijetu bilo uzaludno bez objavljivanja svoga kršćanskog bića. Objava Krista svijetu po laicima jest objava kršćanskog bića laika, kristocentrično oblikovana i ostvarena. Kršćanin nema u prvom redu svjedočke usne nego svjedočko biće. On je Božje kraljevstvo, on je Krist, dio njegova Tijela. Kao takav živi je znak Boga u čovječanstvu, kao što je Isus bio. On je putokaz k centru svega, k živome Bogu. U tom se sastoji pravrijednost laika i njegova života u svijetu, iz koje se izvode sve ostale vrijednosti laičkog života.

DVIJE PJESME

Anita Pavić

VIDENJE

jasnoća lica djetinjeg
podnevna voda kap iskana
od čežnje

blagost oca mojega
kruška spomen ranjava

u zoru molim za spasenje
skitnice umorne

na tvrd kamen usnula je
Marija Magdalena
ugledavši svoj žalosni lik

u beskrajnoj vodi